

POLECIĆ (134) *vb pf*

o jasne; -e- (28), -é- (8); -e- *Mącz* (26); -é- *OrzQuin* (3), *SarnStat*, *SiebRozmyśl*; -e- : -é- *OpecŻyw* (1:2), *Oczko* (1:1).

inf polecieć (31). ◇ *fut 1 sg* polecę (5). ◇ *2 sg* polecisz (1). ◇ *3 sg* poleci (2). ◇ *1 pl* polecim (1). ◇ *3 pl* polecą (1). ◇ *praet 1 sg m* -em, -m polecił (2), -m poleci(e)ł (1) *ZapKościę*. ◇ *2 sg m* polecieś, -ś polecił (7). *f* -ś poleciła (1). ◇ *3 sg m* polecił (50). *f* poleciła (4), poleci(e)ła (1) *ZapKościę*. ◇ *3 pl m pers* polecili (4), poleci(e)li *ZapKościę* (2). ◇ *plusq 3 sg m* był polecił (3). ◇ *1 pl m pers* -smy byli polecili (1). ◇ *imp 2 sg* poléć (4); -é- (1) *OrzQuin*, -e- (1) *Mącz*, -(e)- (2). ◇ *con 3 sg m* by polecił (2), by poleci(e)ł (1) *BielKron*. ◇ *1 pl m pers* bychmy polecili (1). ◇ *impers praet* polecono (5); -ono (1), -(o)no (4). ◇ *part praet act* poleciwszy (4).

Sł stp notuje, Cn brak, Linde XVIII – XIX w.

1. Powierzyć, oddać w opiekę; *commendare HistAl, Mącz, Vulg; attribuere, committere (fidei), credere (fidei), dare (fidei), imponere, legare, tradere Mącz; recommendare HistAl; permittere Modrz* [w tym: komu, czemu (91); kogo, co (86)] (100) : [baranek mówi:] Nie iestemci ia w mocy fwey/ Polecono mię koźie tey. *BierEz* N2, Cv, L2; *OpecŻyw* 85v; *PatKaz III* 153v; Iezu ktoris boleŃci macierzynkiewie vluthowawfzy Ianowi/ á iey miłego zwolennika polecił. Imi. fie nad nami. *TarDuch* C6; Thedi [Aleksander] przykazał Perdice przed fię przyć/ [...] y dał mu Roxanę żonę fwoię y wżytko rycerstwo mu polecił. *HistAl* N3; Filip Mácedoński Krol gdi fyná fwego Alexándrá na náuki myał wolą dáć/ żadnemu inffemu Doktorowi onego nye polecił yedno AriŃtotelefowi *GliczKsiąż* L6, L5v; *OrzRozm* F3; Sułtan Bábiloński polecił grob Páná Kryftuła w Ieruzálem mnichom Fránćifzkanom/ ktorych ośm miefzkáło przy nim. *BielKron* 180; LeŃtko przez rycerŃtwá fmeńcien będąc rady nie máiać/ Krákowfkim miefzczánom Niemcom zamek/ miálftho/ y żonę fwoię Grifinę polecił/ ktorych profil by mu wierni byli/ á zamku dobrze bronili *BielKron* 365; Boguľzá Sędzia PomorŃski StároŃtá GdańŃki poleciwfzy zamek wiernym/ iechał Ńkokiem y z Niemierzą towarzyszem do Sędomierzá krolá Łokietká/ ktoremu dał Ńprawę o wżięciu miálfťá GdańŃká/ y obegnaniu zamku. *BielKron* 369v, 179v, 182, 249v, 250v, 380v, 427v, 459v [2 r.]; Et item committere Oddać/ poliećić/ przywálfzcić. *Mącz* 225d, 464a; Wiedział ci Kryftus Pan/ y Bóg nálfz/ komu nas poléćić miał *OrzQuin* G; Poddał [Bóg] KróleŃtwo nálfze PolŃkie Káplánowi onemu/ którému téz y nas Polaki Ńłowem onym poléćić *OrzQuin* N2v; *SkarJedn* 64; álfzf go [Ńw. Antoniego] Ńam MiniŃter do Romániew dał/ y Grácyanowi nieiákiemu/ oney Ńtrony nád kłáŃtormi Ńtárfzemu/ polecił. *SkarŻyw* 543; Ten [lekarz] cię zleczy Cefarzu: temu fwoię chorobę polec. *SkarŻyw* 593, 62; Ianowi ciebie miła mátuchno [Jezus] polecił *LatHar* 522, 295; *WujNT* 383, *Act* 14/22; *SarnStat* 64; *SiebRozmyśl* K.

cum inf (2): Szukać go [dobrego preceptora] tedy będziec ocyec káźdy/ ktoremuby fyná polecił wczyc. *GliczKsiąż* Mv; *BielKron* 383.

Ze zdaniem celowym [(a)by] (4): Owca iedná chora była/ Syná koźie poleciłá: Aby o nim pracá miáła/ Iźby oná wyzdrowiała. *BierEz* N2; Páľterz niegdy plá fwego miał/ Ktorego domá vchował: Potym mu owce polecił/ Aby ich záwżdy pilen był. *BierEz* R4, F4; polecił go [Lutra] Kłiáżę Sálfkie niektorey Ńláchćie/ áby go odwiedli ná mieyfće táiemne przeŃpieczne *BielKron* 197v.

Przysłowie: Ovem lupu commisisti, Owceś wilkowi poliecił/ zwierzyłeś owcę wilkowi. *Mącz* 225c; [Si quia nelis huic mandes, quod quidem recte curatum nelis Wilkowi iedno polec/ Chceźli by było cáló. *TerentMatKę* S6v].

Zwroty: »Bogu polecic« = *Deo permittere* *Modrz* (5): Tymci się nędzna pomściłá/ Bogu krzywde polecilá. *BierEz* H3; *BielKron* 27; *ModrzBaz* 2. Cf »ostatek Bogu polecic«.

»polecic Bogu« [*przy konaniu*] [*szyk zmienny*] (3): y polyeczylez [*Panie*] dułchą twoyą náfzfyatfcą bogu oczczv *PowUrb* +2; *OpecŻyw* [162]; *ArtKanc* D10.

»polecic duszę (a. ducha)« [*przy konaniu*] [*szyk zmienny*] (6): *PowUrb* +2; Mily Iezus iako rychło bogu oyttzu dułfę polécił/ ona złączona z boftwe^m/ zftąpiła do odchlanij piekielné *OpecŻyw* [162]; [*Jezus*] Polecil ducha Bogu Oycu w ręce/ Wołaiac vmárl, zácmiło fię Słońce *ArtKanc* D10; *LatHar* 311, [544]; Oycze/ w ręce tve polecam (*marg*) polecę. G. (-) ducha moiego [*commendo spiritum meum*]. *WujNT Luc* 23/46.

»polecic w moc« (2): Rzekł k niemu Lábán/ iefteś kość y ciało moie/ przeto bądź bełpieczen v mnie/ y polecil mu ftádo włzytko fwoie w moc. *BielKron* 15, 16v.

»polecic w obronę« (1): Tegoż też czállu Vtenus álbo Vtinuerus Xiązę Zmodźkie y Litwy zawiliyskiej vmárl/ [...] á zá żywotá fwoiego zlecił w opiekę Ringoltowi/ Syná iedynaká Swintoroha w dziecinnnych lećiech/ Xięftwá też Zmodźkie/ Litewłkie y Kurfkie/ polecil mu w obronę wełpolek z Synem. *StryjKron* 285.

»ostatek Bogu polecic« = *powierzyć Bogu to, co leży poza czyjąś mocą* (2): dofyć tobie ná tym/ ták wielkich itěz pożytecznych rzeczy Królowi y Królestwu iego nie táic: á oftátek Pánu Bogu polec *OrzQuin Aav*; *BudNT przedm* d2.

»polecic w ręce« [*szyk zmienny*] (4): *ArtKanc* D10; ráczże [*Panie*] też nam to dáć/ ábychmy przy rozftaniu z tym świátem/ dułze náfze w ręce twoie (łercem vprzeymym) polecili *LatHar* 311, [544]; *WujNT* 292 *marg*.

»polecic ku straży, w [czyją] strożą« (1:1): Polecilz ie [*dzieci*] w moię ftrożą/ Vźrzyfz izci z łobą wftrową *BierEz* A4v; *SkarŻyw* 242.

»polecic k wiernej ręce« (1): Też go [*króla*] przywioldłá [*królowa Jadwiga*] ktemu/ iz Kollegium wielkiego dokonał/ kthore był Kázimierz wthory począł zákládác w Kázimierzu/ y nádał [...]. A polecilá to Piotrowi Bifkupowi Krákowłkiemu/ rzeczonemu Wifzch/ k wiernej ręce fzałowác. *BielKron* 383.

Szeregi: »polecic i oddac« (1): Godźieneś P. Iezu Chryfte włzelkiew czci y chwały/ ktoryś we trzy godźiny po záwiefzeniu ná krzyżu/ z wielkim głósem/ Duchá twego S. w ręce Oycá niebiełskiego polecil y oddał. *LatHar* [544].

»przykazać i polecic« (1): YAko rychło y w kthorych lećiech fyná fwego rodzicy myeliby náuczycelowi yákyemu ná vczenye á ćwiczenye w náukách dobrych przykázác y polecic, [...] *GliczKsiąz* I4v.

»polecic i zwierzyć« (1): *Committre et credere omnia fidei alterius*, Poliecić y zwierzic cnocie czyiey czego. *Mącz* 225d.

Przen (1): W pięrsiach [cieplice] mogą dośiąć phlegmy/ co dychawicę y tchnienia ciężkość czyni: ale iż ty rzeczy łą głęboko bårzo/ y czáfem z gorączką/ infzém lékárstwóm polecím *Oczko* 15.

a. *O rzeczach i obiektach materialnych: oddać w dzierżawę lub depozyt (2)*: Po śmierci krolá Ludwigá/ Węgrzy/ kthorym był Ludwig zamki Ruńkie polecił/ [...] przedali ie Lubárdowi Litewńkiemu *BielKron* 378v.

Zwrot: »do sprawowania polecic« (1): Zbudowawşy męski kłafztor/ á męszczyźnie iy do ípráwowania poleciwşy: niemáło pánienek zrozumáitych ítron názbierawşy/ ták zacnych iáko podłych/ y miernych: ná trzy ie rzędy y kłafztory rozdzielíá *SkarŻyw* 141.

b. *Powierzyć zadanie, funkcję, urząd, nałożyć obowiązek; condere HistAl; causam a. mandatum a. negotium a. provinciam dare, onus imponere, negotium legare, negotio praeponere, provinciam tradere Mącz (25)*: Xánt sie nieiáko poćiefzył/ Ezopowi rzecz polecił *BierEz* C4; *BierRozm* 15; Gdy to wşlyżał Anektánábus weftchnął y rzekł/ ítrażá ktoram ci polecił dobrze záchoway *HistAl* Av; *BielKron* 17, 231v, 362v; *Provinciam alicui tradere, Nieyáki vrząd ná kogo włożyć/ Polecyc co komu. Mącz* 93a; *Praeponere aliquem negotio, Poştánowic kogo nád czym/ polecic mu co. Mącz* 311c, 91d, 123a, 186d, 206c, 244d (11); *SkarJedn* 63; *SkarŻyw* 482; [Id mihi da negotij. Polec mi tę rzecz. *TerentMatKę*t B5v].

cum inf (1): *Imponere onus Poliecic co ípráwować. Mącz* 264a.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): *Personam alicui imponere, Włozic ná kogo ofobę/ to yeft poliecic áby sie zá tę álbo owę ofobę miał y wydawał. Mącz* 311a.

Zwroty: »polecic w moc« (1): Napierwey Krolá [*Ludwika*] tym potkáli/ iefli chce záchowác á dzyerżec w cáłości testáment krolá Kázimierzá. Ale to pole cił [!] pánom rádny w moc *BielKron* 377.

»polecic sprawę« [szyk zmienny] (2): the Donácyá [tj. *nadanie Krzyżakom ziem Prusów*] Cefarz Frydrych wthory potwierdził/ á napierwey Miłtrzowi Hermanowi z Sálce/ kthory ná ten czás ítárlzym był tę ípráwę polecił/ kthory sie wypráwił przeciw Pruřom pogánom/ Látá 1226. *BielKron* 231v; *SkarŻyw* 167.

Szereg: »dufac i polecic« (1): Czyiey ták cnoćie Pan Bog dufał/ y polecił rzeczy ták wielkie? *SkarŻyw* 241.

c. *Przekazać, dać (11)*: [*Ezop*] kámién podźwignął/ Pod kthorym wiele złotá wżiał. Wşyřtko Xántowi polecił *BierEz* E3; Thedi przykazał [*Aleksander*] *Perdice* przed się przyřć/ á iemu wřitko kroleřtvo mácedońskie polecił *HistAl* N3; *SkarJedn* 369; Gdze ízam włářzna Matka wřity swemy przet prawem nářnym paloczela [!] wřytstek grunt Imyenyá thego wřy opířzaneygo synowy swemu Grzegorzewy na wyeky wyecznye *ZapKóścier* 1584/45v, 1582/21v [2 r.], 1584/50v; *ActReg* 162.

Zwrot: »polecic moc« [szyk zmienny] (3): A przeto gdyż mař mocz miły řynu panie Iefu. A poleciles iá apořtołom, panuy a podday pod się nieprzizajeciele tve. *WróbŻořt* 117v; *SkarJedn* 48 [2 r.].

Szeregi: »polecic a dać« (1): Iako polecił á dał tę moc Páweł ř. Tytuřowi/ á Tytus káplánom w Krećie od niego poştánowionym. *SkarJedn* 48.

»zostawic i polecic« (1): Apořtołowie [...] moc tę krorá [!] řami od Páná Bogá/ ná pořelřtvo zbáwienia ludzkiego/ wżięli/ duchownemu řwemu rodzáiowi/ y potomřtву przez ręce kładzenie [!]/ y řwięcenie káplánřkie zořtáwili y polecili. *SkarJedn* 48.

d. Dać pod osąd (1) :

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): W godzin cztery po kąpaniu/ coby przed południem/ obiad fwoy ieść: ná który to obiad/ iuż niepowtorzę/ ále twéy dyfcrecyéy polecę/ co przyrządzić trzeba *Oczko* 28.

2. Zlecić, wydać polecenie; committere, imponere, iubere, mandatum dare *Mącz* [w tym: *komu* (27)] (34) : Tu aliter facis, ac iusseram. Inacey czyniŃz/ niŃzlićiem polecił. *Mącz* 1d, 91d, 176a.

polecic co (14): Woce mgnieniu dwa anieli przed panną Ńtanęli/ a tzo ijm polecil pán iezus Ńprawili. *OpecŻyw* 38; *LibLeg* 11/153; Abowiem [kapłani bez biskupa] Ńzáfuią tám/ gdzie im Ńzáfowánia niepolecono. *OrzList* d4; *UstPraw* I2; A nobis id certe mandatum non habet, Myłmy mu tego byli nie polecili. *Mącz* 206c, 311a, 340b, 385c; *SkarJedn* 186. Cf *polecic co okolo czego; Ze zdaniem.*

polecic co okolo czego (1): A okolo náŃwiętfzego Sákrámentu cíálá Bożego/ to im teŃ polecono/ w te słowá: [...] *SkarJedn* 317.

polecic o czym, ze zdaniem dopełnieniowym nawiązującym do dopełnienia dalszego w zdaniu nadrzędnym (1): Y vczyniwŃzy modlitwę/ á Ńwoie miłe towárzyŃze/ y owce Bogu pozyŃkáne poŃegnáwŃzy/ y piáarzowi Ńwemu o cíele Ńwym gdzie miáło leŃeć poleciwŃzy/ Ńzyię Ńwoię pod miecz Ńciągnął. *SkarŻyw* 189.

cum inf (11): Poleć mi dzieći przygládać/ Będeć Ńie nimi opiekáć. *BierEz* Nv; *ForCnR* A3v; *MetrKor* 59/75v, 76 [3 r.]; Yáko gdyby mu kto polecił rzecz czýnić o imyenyie leŃące albo ruchájące/ álbo teŃ o krzywdę yáką/ wtem wedłóg wezwánia Ńwego okaŃe Ńie Ńwá náuką *GliczKsięŃ* N4v; PapięŃ nie zkwápił Ńie ná to [podniesienie koŃci Ńw. Stanisława]/ ále polecił Ńłucháć á wywiedzieć Ńie znákow y cud StániŃłáwá S. dowodnie á Ńpifáć *BielKron* 362, 222v; Decertationem aliquarum rerum committere, Polecić komu nieyákie Ńpory/ á róŃnoŃci porównáć. *Mącz* 49a; *KochSz* A4v.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: to (3), tę rzecz; (a)by (7), iż (1), zaimek względny (1)] (9): Pan mi to polecił/ Bych cię tym liŃtem obwieŃcił. *BierEz* G3, C4v; *LibLeg* 11/137, 137v, 164; Któremu [Mojęszowi] Pan Bog rzekł/ poŃtaŃw mi Ńiedmńdzyefiát ŃtárŃzych z Izráelá náŃtatecznieyŃzych/ gdzie Ńie wchodzi do domu Bożego/ vlęę duchu twoiemu/ polecę im iż cię podeprą w tym brzemienu *BielKron* 40; Huic mandes si quid recte curatum velis, Temu yedno polieć co chcelŃz mieć dobrze Ńpráwionego *Mącz* 206b; *SkarŻyw* 231; *Minerva, Venus, Iuno*: wnet *Phaebus* wŃpániły Polecił/ byłmy przyŃtęp ktobie im czýniły. *RybWit* A3.

Szereg: »polecic i rozkazać« (5): *MetrKor* 59/75v, 76 [3 r.]; PrzyŃzedł czás Ńmierći Theodoná ksiąŃęciá: przy ktorey záwołał Ńobie Ńyná Ńwego Theodebertá: y czýniác go po Ńobie pánem/ polecił mu/ y rofkazał/ áby Ruperta BiŃkupá w wŃzytkim Ńłuchał *SkarŻyw* 231.

Synonimy: 1. dać, oddać, odkazać, poruczyć, powierzyć, przykazać, zwierzyć; 2. kazać, rozkazać.

Formacje współrdzenne cf ODLECAĆ.

Cf POLECENIE, POLECONY